

ناحیه ی معتدل خزری

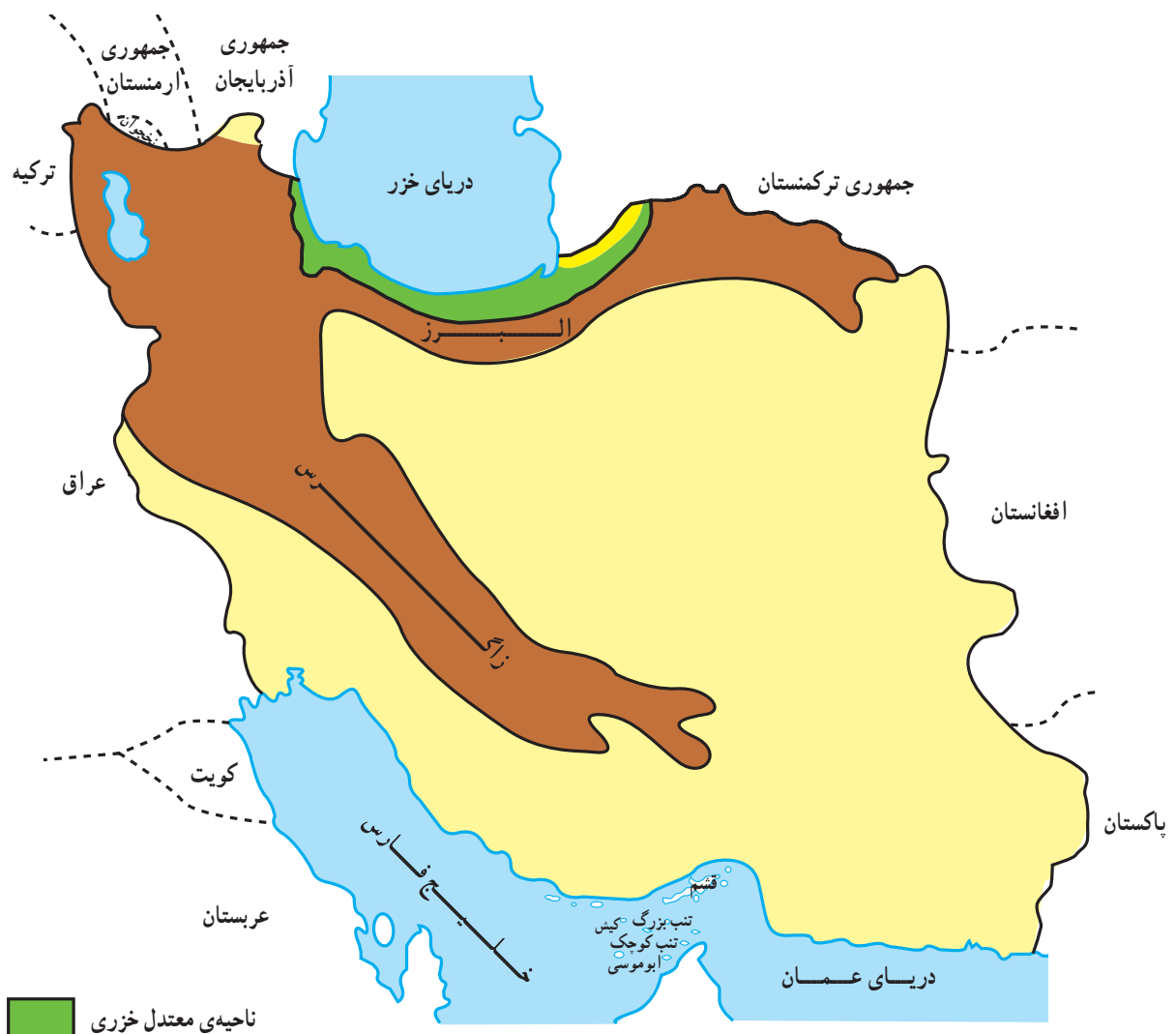
ناحیه ی معتدل خزری کجاست و خصوصیات آب وهوایی آن چگونه است؟

موقعیت جغرافیایی و وسعت

این ناحیه در شمال کشور ما و در حاشیه‌ی دریای خزر قرار دارد. به نقشه‌ی زیر توجه کنید. ناحیه‌ی معتدل خزری در مقایسه با دو ناحیه‌ی آب و هوایی دیگر، دارای وسعت کم‌تری است.

از خصوصیات دیگر ناحیه‌ی خزری می‌توان به این موارد اشاره کرد:

- ۱ - ناحیه‌ی معتدل خزری، سرزمینی کم‌ارتفاع است که میان رشته کوه البرز و دریای خزر قرار دارد.
- ۲ - طول این ناحیه از مغرب به مشرق، زیاد و عرض آن، کم است.
- ۳ - این ناحیه، سرزمینی کم‌ارتفاع و جلگه‌ای است.
- ۴ - ناحیه‌ی خزری از طریق راه‌های دریایی به کشورهای مجاور دریای خزر مربوط می‌شود.

شکل ۶۲- موقعیت جغرافیایی ناحیه‌ی معتدل خزری

آب و هوای ناحیه‌ی خزری چگونه است؟

وجود رطوبت همیشگی در هوای این ناحیه، گرمای

تابستان و سرمای زمستان را ملایم می‌کند.

اگرچه ناحیه‌ی خزری به طور کلی مرطوب و معتدل است

اما دما و بارش در همه جای آن یکسان نیست.

با توجه به نمودارهای شکل ۶۳، به پرسش‌های زیر پاسخ دهید:

۱- در کدام ایستگاه میزان بارش سالیانه بیش‌تر است؟

مقدار بارش آن چه قدر است؟

۲- در کدام ایستگاه میزان بارش سالیانه کم‌تر است؟

۳- میانگین دمای گرم‌ترین ماه سال را در هر سه ایستگاه

بخوانید.

در ناحیه‌ی خزری در بیش‌تر روزهای سال، هوا بارانی

است؛ در این گونه نواحی، باران در آب و هوا و زندگی ساکنان

آن جا نقش مهمی دارد.

عواملی که در ناحیه‌ی خزری موجب ریزش فراوان باران

می‌شود، عبارت است از:

✱ تبخیر آب دریای خزر

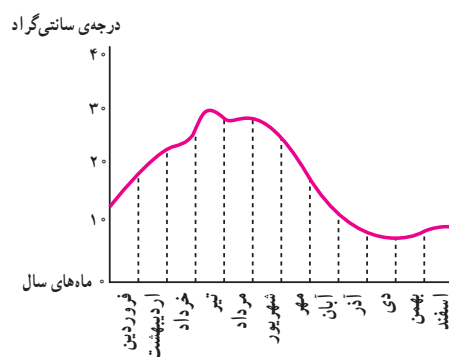
✱ وزش بادهای باران‌آور شمالی و شمال غربی

✱ امتداد کوه‌های البرز- که مانند دیواری بزرگ در جنوب

ناحیه‌ی معتدل خزری قرار گرفته‌اند.

نمودارهای میانگین دمای ماهانه‌ی سه ایستگاه گرگان، بابلسر و بندرانزلی

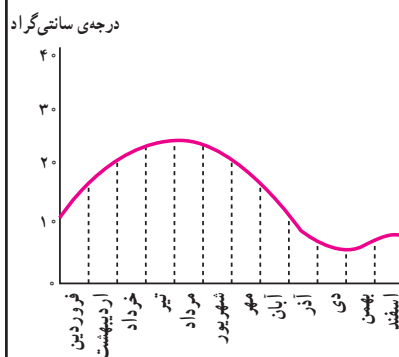
بندرانزلی

میانگین گرم‌ترین ماه سال (تیر) 25°C

میانگین سردترین ماه سال (دی) 7°C

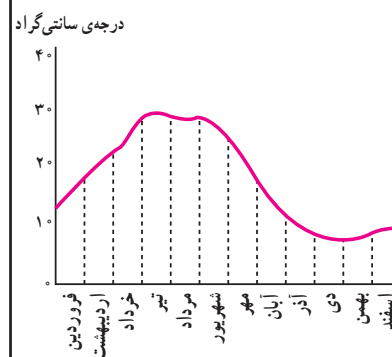
بابلسر

میانگین گرم‌ترین ماه سال (تیر) 26°C

میانگین سردترین ماه سال (دی) 8°C

گرگان

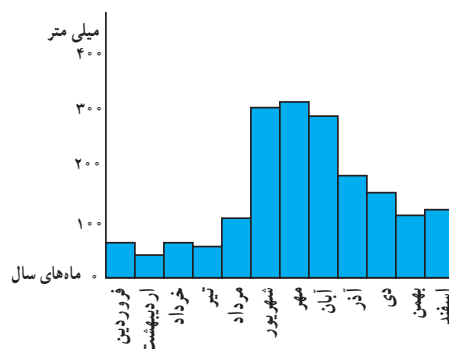

میانگین گرم‌ترین ماه سال (تیر) 28°C

میانگین سردترین ماه سال (دی) 8.5°C

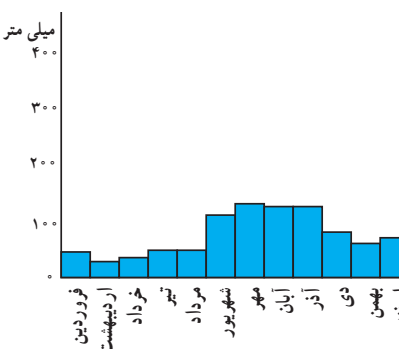
نمودارهای میانگین بارش ماهانه‌ی سه ایستگاه گرگان، بابلسر و بندرانزلی

بندرانزلی

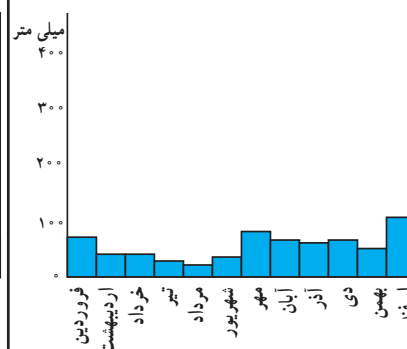
میانگین بارش سالیانه 1780 میلی‌متر

بابلسر

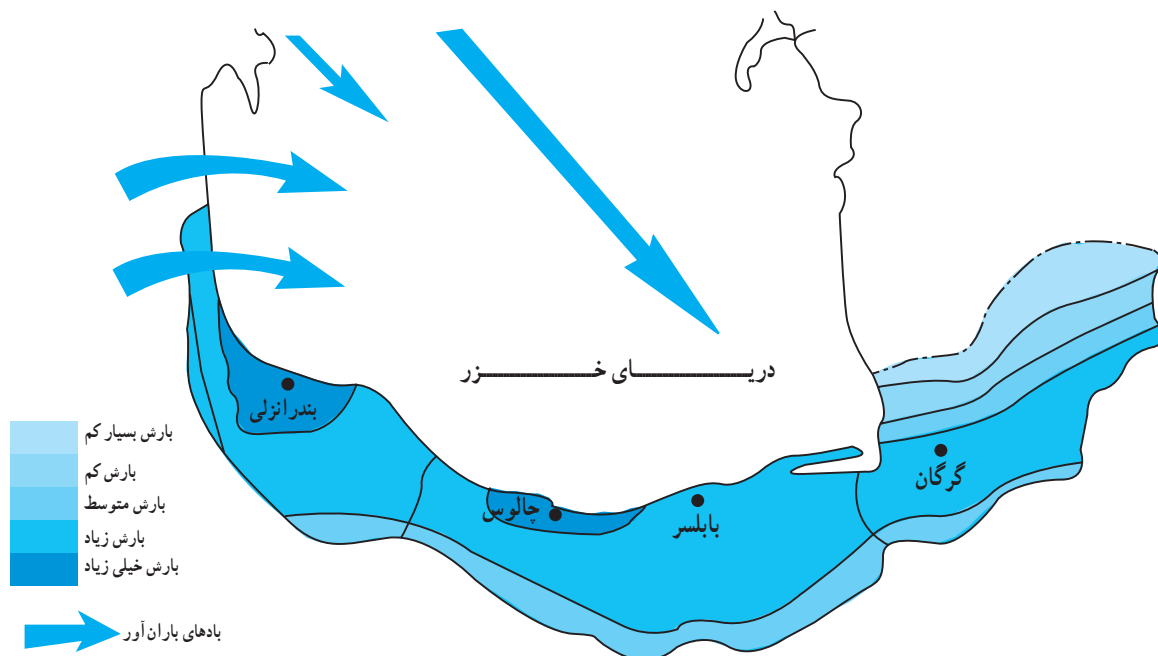
میانگین بارش سالیانه 813 میلی‌متر

گرگان

میانگین بارش سالیانه 653 میلی‌متر

شکل ۶۳- میانگین دما و بارش در سه شهر ناحیه‌ی خزری

شکل ۶۴- نقشه‌ی توزیع بارش در ناحیه‌ی معتدل خزری

فعالیت

۱- ناحیه‌ی معتدل خزری، سرزمین کم وسعتی است که میان رشته کوه و دریای قرار دارد.

۲- با استفاده از کلمات **کم** و **زیاد**، جمله‌های زیر را کامل کنید :

الف- اگر در کناره‌ی دریای خزر از بندرانزلی به سمت گرگان حرکت کنیم، دمای هوا و میزان بارش می‌شود.

ب- طول ناحیه‌ی معتدل خزری از مغرب به مشرق و عرض آن است.

۳- در ناحیه‌ی معتدل خزری سه عامل موجب بارش فراوان می‌شود: **کوه‌ها**، **باد** و **دریا**. نقش هریک از

این سه عامل را توضیح دهید :

.....

.....

.....

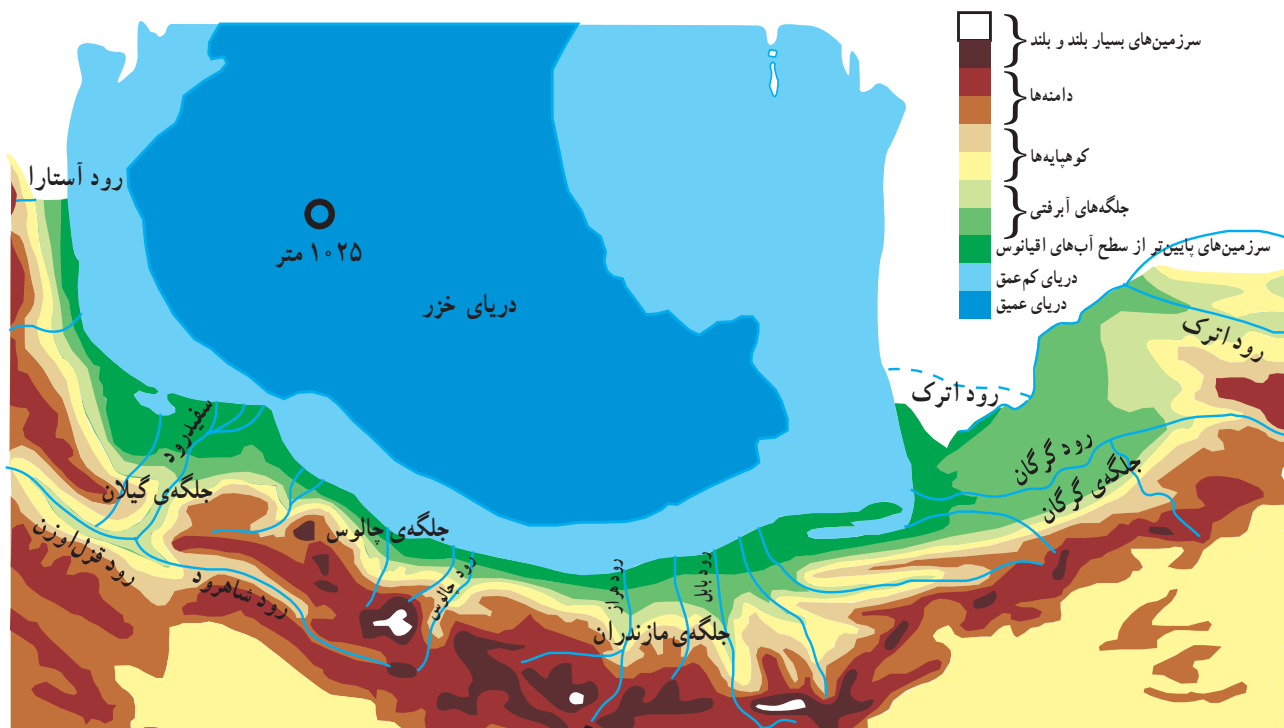
از دریای خزر چه می دانید؟

به شکل ۶۶ دقت کنید. در این نقشه، رودهای زیادی از کوه‌های شمال ایران سرچشمه می‌گیرد و به دریا می‌ریزد. این رودها آبرفت‌های بسیاری را طی سالیان دراز به ساحل آورده و جلگه‌های وسیعی را ایجاد کرده است. وسعت این جلگه‌ها در همه‌جا یکسان نیست.

دریای خزر بزرگ‌ترین دریاچه‌ی جهان است. این دریا بین کشور ما و چند کشور دیگر قرار دارد. آیا می‌توانید با استفاده از نقشه‌ی زیر، همسایگان این دریا را نام ببرید؟ عمق دریای خزر در همه‌جا آن یکسان نیست. بر روی نقشه، جاهای عمیق به رنگ آبی تیره و جاهای کم‌عمق به رنگ آبی روشن نشان داده شده است. در نزدیکی سواحل ایران، عمق این دریا زیاد است.

شکل ۶۵- نقشه‌ی دریای خزر و کشورهای اطراف آن

شکل ۶۶- جلگه‌های کناره‌ی دریای خزر

فعالیت

۱- جلگه‌های کناره‌ی دریای خزر چگونه به وجود آمده‌اند؟ توضیح دهید.

۲- به شکل ۶۶ دقت کنید :

جلگه‌های گیلان ، جالوس ، مازندران و گرگان از آبرفت چه رودهایی به وجود آمده‌اند؟ روی نقشه بر روی رودها علامت × بگذارید.

فعالیت

۱- چرا به دریاچه‌ی خزر دریا می‌گویند؟

۲- عمیق‌ترین جای دریای خزر در نزدیکی کدام کشور است؟

۳- ایران از طریق دریای خزر با کدام کشورها می‌تواند ارتباط برقرار کند؟
کار گروهی:

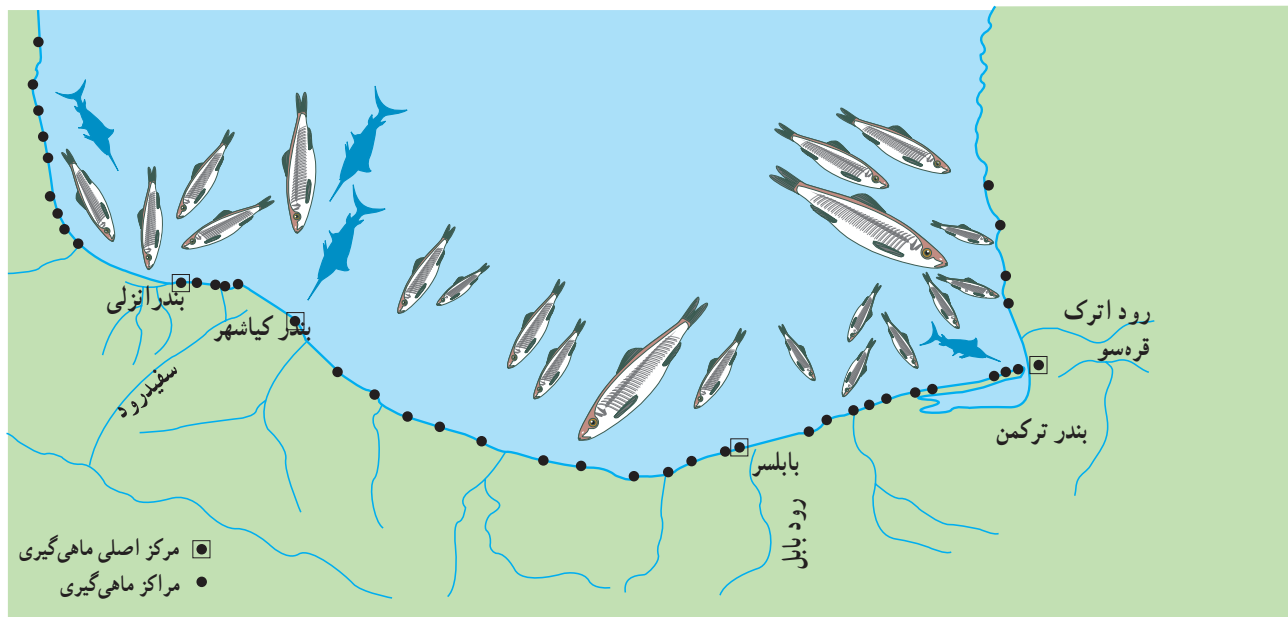
۴- در مورد دریای خزر اطلاعاتی از طریق روزنامه، مجله، کتاب و افراد آگاه به دست آورید و به طور گروهی یک روزنامه‌ی دیواری تهیه کرده و در کلاس نصب کنید.

ماهی‌گیری

از یک درآمد فصلی نیز برخوردار شوند. شرکت سهامی شیلات دریای خزر ماهی‌گیری در رودها و کناره‌ها را به چهار بخش تقسیم کرده است : ۱- بندرانزلی، ۲- بندر کیشهر، ۳- بندر بابلسر و ۴- بندر ترکمن.

صید ماهی از اوایل پاییز شروع می‌شود و تا اوایل بهار ادامه می‌یابد. برای روستائانی که در مجاورت دریا و در کنار رودها به سر می‌برند، این مدت فرصتی مناسب است ؛ زیرا برداشت محصولات کشاورزی پایان یافته است و آن‌ها می‌توانند

در دریای خزر انواع ماهی‌ها نظیر ماهی سفید، کفال، کپور، خاویار دریای خزر از بهترین انواع خاویار جهان است که به کیلکا و کولی و هم چنین انواع ماهی‌های خاویاری صید می‌شود. کشور های خارجی هم صادر می‌شود.

شکل ۶۷- نقشه‌ی مراکز مهم ماهی‌گیری کناره‌ی دریای خزر

فعالیت

- ۱- صید ماهی خاویار برای کشور ما چه اهمیتی دارد؟
- ۲- دو نوع از ماهیانی را که از دریای خزر صید می‌شوند، نام ببرید.
- ۳- چرا از اوایل بهار تا اوایل پاییز صید ماهی در دریای خزر ممنوع می‌شود؟

شکل ۶۸- صید ماهی خاویاری از دریای خزر

پوشش گیاهی و زندگی جانوری ناحیه ی معتدل خزری چگونه است؟

این رنگ، زمین های کشاورزی را نشان می دهد. در این قسمت همراه با کار کشاورزی، دام پروری و مرغداری نیز رواج دارد.

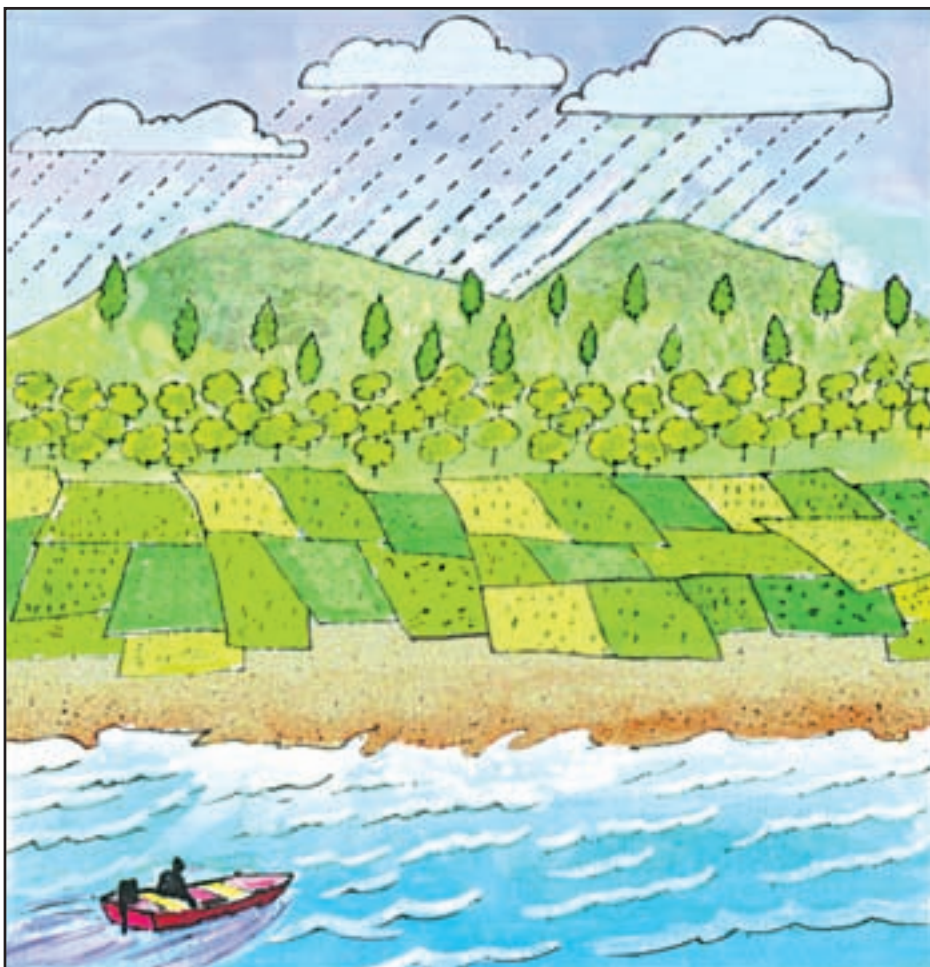
با این نشانه، سرزمین های مرتفعی را می بینید که محل رویش جنگل های انبوه و پهن برگ است. در این جنگل ها، حیواناتی نظیر گراز و شغال زندگی می کنند.

این رنگ، جنگل های تنگ سوزنی برگ را در دامنه ی البرز مرطوب نشان می دهد.

با این نشانه، مراتع و چمنزارها را می بینید که در ارتفاعات زیاد، مناظری بسیار زیبا به وجود می آورند.

ناحیه ی خزری ناحیه ای پربارش است. دمای هوا در این ناحیه، معتدل است. بارش فراوان، دمای ملایم و خاک مساعد سبب پیدایش پوشش گیاهی انبوه و چمنزارهای طبیعی در این ناحیه شده است. اگر از کناره ی دریای خزر به طرف ارتفاعات البرز پیش برویم، به ترتیب، پوشش گیاهی و زندگی جانوری زیر را مشاهده می کنیم:

با این نشانه، ماسه زارهای کناره ی دریا را می بینید. در ماسه زارها نوعی درختچه های خاردار می روید و حشرات گوناگونی دیده می شود. در تالاب ها و برکه های مجاور آن انواع ماهی ها، قورباغه، لاک پشت، خرچنگ و مار فراوان وجود دارد.

شکل ۶۹- تصویری از انواع پوشش گیاهی از ساحل دریای خزر تا ارتفاعات البرز

شکل ۷۰- پوشش گیاهی انبوه در ارتفاعات ناحیهی خزری

فعالیت

۱- فرض کنید که به ناحیهی معتدل خزری سفر کرده‌اید. یک متن کوتاه درباره‌ی سفر خود به این ناحیه بنویسید و آنچه را

دیده‌اید، توصیف کنید. در متن خود از کلمه‌های **تونل**، **خانه‌های روستایی**، **شالیزار**، **دریا**، **جنگل** و **قایق** استفاده کنید.

.....

.....

.....

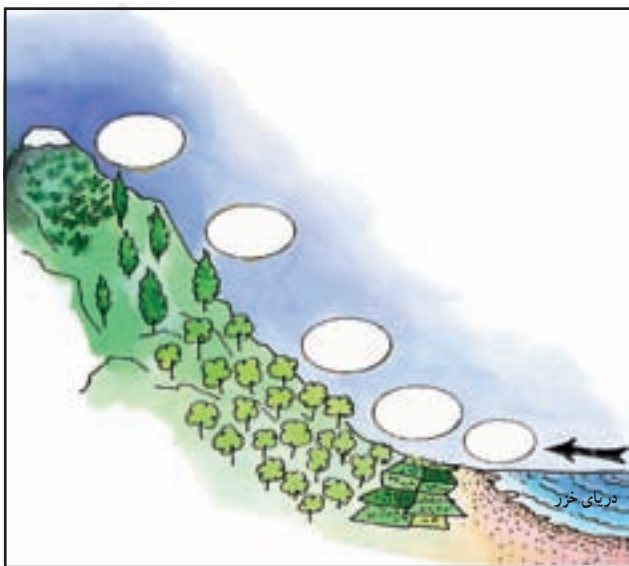
.....

.....

.....

.....

.....

۲- اگر از کناره‌های دریای خزر به طرف کوه‌های البرز پیش بروید، به ترتیب، چه نوع پوشش‌های گیاهی را مشاهده می‌کنید. نام آن‌ها را در خانه‌های خالی بنویسید.

۳- چند مورد از اهمیت و فواید جنگل را بنویسید.

پراکندگی جمعیت و زندگی روستایی در ناحیه ی خزری چگونه است ؟

جمعیت

اما اگر به تدریج از این جلگه ها به طرف کوهپایه ها و دامنه های البرز پیش برویم، از تراکم جمعیت کاسته می شود. به شکل ۷۱ دقت کنید. هرچه از طرف غرب به شرق پیش برویم، مراکز پرجمعیت رو به کاهش می رود؛ به طوری که در قسمت پهنای از مشرق، جمعیت بسیار کم است.

ناحیه ی معتدل خزری وسعت کمی دارد. اما جمعیت آن زیاد است. شکل ۷۱، پراکندگی جغرافیایی جمعیت را نشان می دهد. علت کم و زیاد بودن جمعیت در جاهای مختلف ناحیه ی خزری، به حاصلخیزی خاک جلگه ها بستگی دارد. سرزمین های آبرفتی به دلیل حاصلخیز بودن، جمعیت بیش تری را جذب می کند

شکل ۷۱- نقشه ی پراکندگی جمعیت در ناحیه ی معتدل خزری

شکل ۷۲- خانه های روستایی در کنار شالیزارهای گیلان

زندگی روستایی

جلگه های ناحیه ی خزری از آبرفت رودهایی که از البرز سرچشمه می گیرند، به وجود آمده اند. بیش تر زمین های این ناحیه قابل کشاورزی است و زندگی روستایی رونق بسیاری دارد. روستاهای این ناحیه به یکدیگر نزدیک اند. در این روستاها، خانه ها در داخل باغ یا مزرعه ساخته می شود که به آن «خانه باغ» می گویند.

در ناحیه ی خزری، باران به اندازه ی کافی می بارد و رودها پرآب اند. مردم این مناطق آب رودها را به وسیله ی سد و بند به کشتزارها می برند؛ به طوری که سد سفیدرود قسمتی از کشتزارهای گیلان را آبیاری می کند. مردم نیز در چنین شرایطی بیش تر به کار کشاورزی و دام پروری می پردازند.

شکل ۷۳- شالیزارهای برنج - چالوس

شکل ۷۴- برداشت چای

بهره‌برداری از درخت زیتون در رودبار گیلان حائز اهمیت است. در استان گلستان، کشت پنبه توسعه‌ی بسیار یافته است. ناحیه‌ی خزری، گندم و جو نیز کاشته می‌شود. کشت این دو محصول به ندرت در جلگه‌ها دیده می‌شود و بیش‌تر در دامنه‌ها و کوهپایه‌ها انجام می‌شود. هرچه از غرب به طرف شرق (جلگه‌ی گرگان) پیش برویم، شرایط برای کشت گندم و جو مساعدتر می‌شود.

کشت مهم این ناحیه برنج است که بیش‌تر در زمین‌های هموار و کم‌شیب کاشته می‌شود. در کوهپایه‌ها، برنج را در کشتزارهای پلکانی می‌کارند. علاوه بر برنج در این ناحیه، توتون، چای، مرکبات، زیتون، پنبه، بادام زمینی و آفتابگردان نیز کاشته می‌شود. کشت چای در استان گیلان به‌ویژه شهرستان لاهیجان بیش از استان مازندران رونق دارد.

پرورش دام در جلگه‌های ناحیه‌ی خزری معمول است. در این جلگه‌ها نگهداری و پرورش گاو، گوسفند، بز و اسب رواج دارد.

شکل ۷۵- مزرعه‌ی پنبه - گرگان

روستائیان و دام‌پروران محصولات خود را در بازارهای هفتگی و دائمی شهرهای کوچک و بزرگ می‌فروشند و از همین بازارها آنچه را بدان نیازمندند، خریداری می‌کنند.

شکل ۷۶- بازار هفتگی

۱- مهم ترین محصول کشاورزی ناحیه ی معتدل خزری، است و به زمین هایی که در آن، این محصول کشت می شود، می گویند.

۲- چه عواملی سبب شده است که زندگی روستایی در ناحیه ی معتدل خزری رونق بسیار داشته باشد؟

۳- هریک از این محصولات کشاورزی ناحیه ی خزری، بیش تر در کدام بخش آن کشت می شود؟

← پنبه

← چای

← زیتون

۴- بازارهای هفتگی در شهرهای کوچک و بزرگ ناحیه ی معتدل خزری به چه منظوری تشکیل می شود؟

۵- در ناحیه ی معتدل خزری، سقف خانه های روستایی به صورت شکل زیر ساخته می شوند. آیا می دانید نام این سقف

چیست؟ چرا در این ناحیه سقف ها را به این شکل می سازند؟

درس بیست و دوم

زندگی شهری و صنعت در ناحیه‌ی معتدل خزری چگونه است؟

در این ناحیه، شهرها عمدتاً در کناره‌ی دریا و در امتداد جاده‌ی ارتباطی و برخی دیگر در کوهپایه‌ها و دامنه‌ی البرز به وجود آمده‌اند. به‌طور کلی، هرچه از کناره‌ی دریا به طرف دامنه‌های البرز پیش برویم، از تعداد شهرها و تراکم جمعیت شهرنشین کاسته می‌شود.

به شکل ۷۷ نگاه کنید. در ناحیه‌ی معتدل خزری، شهرها در فاصله‌ی بسیار نزدیکی از هم قرار دارند. وجود تعداد زیاد شهرها در زمین‌های جلگه‌ای و کشاورزی، نشانه‌ی به هم پیوستگی زندگی روستایی و شهری است.

شکل ۷۷- نقشه‌ی پراکندگی شهرها و نسبت جمعیت آن‌ها در ناحیه‌ی معتدل خزری

پایه‌ی صنایع ریسندگی و بافندگی است - در این ناحیه تولید می‌شود. پنبه بیش‌تر در قسمت‌های شرقی ناحیه‌ی خزری به‌دست می‌آید؛ از این رو، کارخانه‌های پنبه پاک‌کنی و پارچه‌بافی اغلب در این بخش توسعه یافته‌اند.

به علت فراوانی جنگل‌ها در این ناحیه، صنایع مهم چوب و کاغذ نظیر چوکا در تالش و نکاچوب در ساری توسعه یافته است. از صنایع دستی ناحیه‌ی خزری می‌توان به سبذبافی، حصیربافی، تولید وسایل و اشیای چوبی اشاره کرد.

در نیمه‌ی شرقی به‌ویژه در روستاهای ترکمن، بافتن قالی و قالیچه رواج دارد.

صنعت در ناحیه‌ی معتدل خزری

صنایع مهم ناحیه‌ی معتدل خزری از نظر تأمین مواد اولیه، به کشاورزی و جنگل وابسته است؛ زیرا این ناحیه دارای کشاورزی پررونق و جنگل‌های وسیع و انبوه است.

صنایع مهم ناحیه‌ی معتدل خزری شامل صنایع غذایی، ریسندگی، بافندگی، چوب و کاغذ است. ناحیه‌ی معتدل خزری مرکز فراورده‌های کشاورزی نظیر چای و برنج است؛ به‌طوری‌که کارخانه‌های شالی‌کوبی و چای خشک‌کنی بر پایه‌ی آن‌ها قرار دارند. به‌علاوه، بعضی از محصولات کشاورزی نظیر پنبه - که

شکل ۷۹- کارخانه‌ی تولید چوب و کاغذ (کارخانه‌ی چوکا) - استان گیلان

شکل ۷۸- کارگاه صنایع دستی در شمال

شکل ۸۰- نقشه‌ی پراکندگی بعضی از صنایع مهم ناحیه‌ی معتدل خزری

۱- به شکل ۷۷، نقشه‌ی پراکندگی شهرها در ناحیه‌ی معتدل خزری، توجه کنید :

الف - فاصله‌ی شهرها و پراکندگی آن‌ها چگونه است؟

ب - چهار شهر پرجمعیت این ناحیه کدام‌اند؟

پ - کدام شهرها مرکز استان‌های گیلان، گلستان و مازندران هستند؟

۲- کدام یک از محصولات اولیه‌ی جنگل، زیتون، پنبه و برنج، پایه‌ی فراورده‌های صنایع زیر

است؟

الف - روغن کشی ←

ب - شالی کوبی ←

پ - پارچه بافی ←

ت - صنایع چوب و کاغذ ←

۳- با توجه به نقشه‌ی پراکندگی صنایع (شکل ۸۰)، جدول زیر را کامل کنید.

چای خضک کنی صنایع الکتریکی ریسندگی و بافندگی چوب و کاغذ روغن کشی کنسرو خاویار

شهر	رشت					

۴- مسافرانی که به ناحیه‌ی معتدل خزری سفر می‌کنند، کدام صنایع دستی را به عنوان سوغات می‌توانند خریداری کنند؟

۵ - بافتن قالی و قالیچه در کدام بخش از ناحیه‌ی معتدل خزری بیش‌تر رواج دارد؟

راه‌ها در کشور ما چه اهمیتی دارند؟

کشور را به یکدیگر مرتبط می‌سازند.
● در ناحیه‌ی بیابانی و نیمه‌بیابانی، راه‌آهن و راه آسفالت
بیش‌تر در کوهپایه‌ها کشیده شده است. اغلب این راه‌ها به بندرهای
جنوبی منتهی می‌شوند. کشور ما از طریق این بندرها به کشورهای
دیگر وصل می‌شود. فاصله‌ی زیاد بین شهرهای این ناحیه سبب
گسترش راه‌های هوایی شده است.

به مسیری که مسافر و کالا در امتداد آن جابه‌جا می‌شود،
راه می‌گویند.
بدون راه امکان انتقال مواد اولیه و کالاهای ساخته شده
از مراکز تولید به مصرف وجود ندارد. راه‌ها به سه قسمت تقسیم
می‌شوند: راه‌های زمینی (راه‌آهن و راه شوسه*)، آبی و هوایی.
به شکل ۸۱ نگاه کنید. راه‌ها نواحی مختلف جغرافیایی

شکل ۸۱ - نقشه‌ی راه‌های جمهوری اسلامی ایران

* راه شوسه: راه زمینی که ممکن است آسفالت یا شنی باشد.

همان طور که در شکل ۸۳ می بینید، راه آهن سرخس کشور ما را از شرق به چین و از غرب به اروپا متصل می کند.

شکل ۸۲ - راه آهن در خدمت مردم و جزء اموال و سرمایه های ملی کشور ماست.

شکل ۸۳ - مسیر خط آهن سرخس - تجن که شرق آسیا را به غرب اروپا متصل می کند.

● در ناحیه ی کوهستانی، راه سازی با مشکلات زیادی روبه رو است. کشور ما از طریق راه های این ناحیه با ترکمنستان، جمهوری آذربایجان، ارمنستان، ترکیه و عراق ارتباط پیدا می کند. با احداث تونل، فاصله ی بین شهرهای ناحیه ی کوهستانی کوتاه می شود.

شکل ۸۵ - به وسیله ی این راه های پیچ در پیچ کوهستانی است که جاهای مختلف ناحیه ی معتدل کوهستانی با یکدیگر و با سایر نواحی مربوط می شوند.

شکل ۸۴ - فرودگاه بین المللی امام خمینی (ره) - تهران

نوشهر و آستارا کار دریانوردی محلی و حمل و نقل دریایی بین کشور ما و کشورهای همسایه را برعهده دارند.

● در ناحیه‌ی خزری برای ارتباط با کشورهای دیگر از راه‌های آبی استفاده می‌کنند. بندرهای انزلی، ترکمن،

شکل ۸۶- سکوی تخلیه بار در اسکله‌ی بندرانزلی

راه‌آهن سراسری ایران بندرهای جنوبی کشور را به سواحل دریای خزر متصل می‌کند. راه‌آهن در این ناحیه، پس از عبور از رشته کوه البرز وارد جلگه‌ی مازندران می‌شود و تا بندر ترکمن و گرگان امتداد می‌یابد. راه‌های زمینی بسیاری در ایران وجود دارد که بخش‌های مختلف کشورمان را به سواحل شمالی ارتباط می‌دهد.

فعالیت

- ۱- دو مورد از اهمیت راه‌ها را بیان کنید.
- ۲- با توجه به شکل ۸۱ به سؤال‌های زیر پاسخ دهید:
الف - به‌وسیله‌ی راه‌آهن به کدام بنادر جنوبی می‌توان سفر کرد.
ب - یک شهر را که به چهار نوع راه هوایی، آبی، راه‌آهن و آسفالت‌دهی دسترسی دارد، نام ببرید.
پ - راه‌آهن سراسری ایران در ناحیه‌ی کوهستانی شمال غرب به کدام نقطه‌ی مرزی گمرکی ختم می‌شود؟
ت - با استفاده از راه‌آهنی که از ناحیه‌ی کوهستانی ایران عبور می‌کند، به کدام کشور همسایه می‌توان سفر کرد؟
- ۳- انتهای راه‌آهن سراسری ایران در ناحیه‌ی معتدل خزری کجاست؟

✱ یک بازدید علمی گروهی از پدیده‌های جغرافیای طبیعی یا انسانی نزدیک محل زندگی خود - با نظارت معلم - ترتیب دهید و مشاهدات خود را در قالب «جدول گزارش بازدید علمی» بیان کنید.

«گزارش بازدید علمی جغرافیا»	
نام و نام خانوادگی:	مدرسه‌ی راهنمایی:
گروه:	تعداد اعضای گروه:
نام دبیر راهنما:	تاریخ اجرا:
پایه‌ی تحصیلی:	مکان مورد بازدید:
مدت زمان:	
اهداف بازدید علمی	به نظر شما، هدف از این بازدید چه بود؟ ۱- ۲-
شرح و تنظیم گزارش از بازدید علمی جغرافیایی	
وسایلی که در این بازدید مورد استفاده قرار گرفت	قلم، دفتر، متر برای اندازه‌گیری، نقشه‌ی مکان موردنظر، دوربین عکاسی و ...
جمع‌بندی و نتیجه‌گیری بازدید	۱- این بازدید بیش‌تر با کدام‌یک از موضوع‌های درس شما ارتباط داشت؟ ۲- از این بازدید علمی چه مطالبی آموختید؟ ۳- در این بازدید، چه مشکلاتی داشتید و اکنون چه پیشنهادهایی دارید؟
چنانچه در بازدید علمی عکس، نقشه یا طرح ساده‌ای از محل تهیه کرده یا نمونه‌هایی را جمع‌آوری کرده‌اید به همراه گزارش خود به معلم مربوط ارائه دهید. هم‌چنین به معلمان محترم توصیه می‌شود، نمایشگاهی از نمونه‌هایی که دانش‌آموزان از بازدید علمی جمع‌آوری کرده‌اند، در مدرسه برپا کنند.	

شکل ۸۷- نقشه‌ی ناهمواری‌های ایران

فهرست کتاب‌های مناسب و مرتبط با محتوای درسی جغرافیا

ردیف	نام کتاب	مؤلف / مترجم	ناشر	سال انتشار
۱	زمین	ناهید صادقی و میبدی	کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	۱۳۸۰
۲	جنگل‌های بارانی	امیرحسین بنکدار	» » » »	»
۳	بیابان‌ها	امیرحسین بنکدار	» » » »	»
۴	قطب	امیرحسین بنکدار	» » » »	»
۵	اقیانوس‌ها	امیرحسین بنکدار	» » » »	»
۶	کتاب کار و فعالیت‌های تکمیلی در آموزش جغرافیا	منصور ملک‌عباسی، ناهید فلاحیان و معصومه آزادمهر	» » » »	»
۷	فرهنگ جغرافیایی	نازیلا بهمنی و سیاوش شایان	مدرسه‌ی برهان	»
۸	کتاب کار جغرافیا – اول راهنمایی	دکتر مهدی چوپینه و کورش امیری‌نیا	مدرسه‌ی برهان	۱۳۸۷
۹	کتاب کار و خودآزمون هدفدار جغرافیا	پوران شرکا و فریده لمسه‌چی	شورا	۱۳۸۵
۱۰	فرهنگ‌نامه‌ی نوجوان کلید دانش	جمعی از مؤلفان	نشر طلایی و پیام عدالت	۱۳۸۵
۱۱	کتاب کار جغرافیا – اول راهنمایی	نسرین امامی	آدینه	۱۳۸۲
۱۲	علم در عمل : جغرافیا	رابرت وود. ترجمه‌ی شهاب صفری	فنی ایران	۱۳۸۲
۱۳	علم در عمل : هواشناسی	رابرت وود. ترجمه‌ی محبوبه مسگر تهرانی	فنی ایران	۱۳۸۲
۱۴	مجموعه آموختن برای زیستن	هایده آرا و سیاوش شایان	شورا	۱۳۸۳
۱۵	مجموعه‌ی جغرافیای ترسناک	ترجمه‌ی مهرداد تویسرکانی	قدیانی	۱۳۸۳
۱۶	دایرةالمعارف پرسش‌ها و پاسخ‌ها	ترجمه‌ی مجید عمیق	پیام آزادی	۱۳۸۳
۱۷	دانش‌نامه‌ی بزرگ کودک و نوجوان	ترجمه‌ی قاسم قالیباف، زهرا محمدی و حسین ایرانی	پیام آزادی	۱۳۸۳
۱۸	نخستین اطلس پرچم من	علی بشردانش	قدیانی	۱۳۸۳
۱۹	نخستین اطلس جغرافی من	علی بشردانش	قدیانی	۱۳۸۳
۲۰	اطلس آموزش جغرافیا (۱) دوره‌ی راهنمایی	دکتر مهدی چوپینه، دکتر یارمحمد بای و کورش امیری‌نیا با همکاری سازمان نقشه‌برداری کشور	سازمان نقشه‌برداری کشور	۱۳۸۷
۲۱	گنجینه‌ی یادگیری جغرافی اول راهنمایی	دکتر مهدی چوپینه، کورش امیری‌نیا	تهران، مبتکران، پیشروان	۱۳۸۷
۲۲	چهار محال و بختیاری	فروزنه خداجو	تهران سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی – دفتر انتشارات کمک آموزشی	۱۳۸۸